

Milan
Kundera

Monology

Československý
spisovatel
Praha

Illustrations
© Albín Brunovský 1969

Být básníkem to znamená
jít až na konec

Na konec pochyb
na konec doufám
na konec vášně na
konec zoufání

Pak teprv sečítat
Dřív ne Dřív ne

Nebo se může stát že
součet života vyjde ti
směšně nízký

Že se jak dítě budeš potácet
věčně jen v malé násobilce
! Být básníkem to znamená
jít vždy až na konec

Monology

;

TOUHA PO SPÁNKU

Neumím bez tebe žít. Co na tom, že že
vidáme jednou za dva měsíce či méně.
Přijdeš pro mne a vyzvedneš si **mne**
jako z půjčovny. A já
jdu.
Poslušná, jako jsou poslušné věci,
které se půjčují.

Jdem vždycky do malé hospody
na předměstí, vypijem po dvou
vodkách **a já pak**
zůstanu u tebe. Zapomínám na svět,
křičím štěstím,
ale ty po celou dobu myslíš na to,
abych
nezmeškala poslední tramvaj. A
proto se obléknu a jdu.

Jdu a říkám si:
Spát spolu, spolu spát, **být náhle** lehouncí
jak smetí,

[ID

MaĚĚt Ĩ**Di
M
t

hluboce dýchat, měnit se v táhlý zpěv, v tu
malou sladkou smrt podobnou
nemluvněti, spát spolu lehounce jak
smetí, měnit se
ve společný zpěv...

Ale ty se mnou nikdy nebudeš spát. Muž
nerad usíná vedle ženy, ke které
necítí lásku. Co dělat.
Neumím bez tebe žít.

NEDOTÝKEJ SE MNE

... Jak tě mám chtít, když stále
jenom mlčíš bezcitně. Nedotýkej se mne, nechci
tě! Kdybys aspoň jediné slůvko řekl! Kdybys
řekl aspoň jednu sladkou lež! Pověz! Uvěřím ti!
Všemu podřídím Se! Půjdu po tvé lži jak
náměsíčník

po okenní římse! Máš mě rád? Řekni!
Odpověz! Rozprostřu se před tebou jak louka!
Pozřu tě do sebe, jak broučka pozře les! Jen
řekni, zalži, odpověz!... ..Ale ty se jen díváš.
Dlouze

a bezcitně. Nedotýkej se mne! Nechci
tě! Nechci tě! Budeš mé neštěstí, smrt,
má bída! Nechci tě, protože tě miluji,
protože
mé tělo je^stádo ovcí divokých, jež
nikdo
neuhlídá!...

...Ach, co to děláš?... Ty mne
líbáš!... Miláčku!...
Miláčku!...
ty můj.

BOJÍM SE TVÉ LÁSKY

Ano, když to chceš slyšet.
Bojím se tvé lásky.
Bojím se tvých zpotených prstů,
které mne pořád svírají.
Bojím se tvých prosebných očí,
těžkých a velikých jako dva balvany!
Vím! Chtěla bys mi ty balvany
připoutat na šíji! Chtěla bys mne s
nimi svrhnout
do jezera! A pak, zahryznuta do mne,
dlouho,
dlouho hlubokou tou vodou se mnou
ke dnu
plout!...
...Pust'!
Nemačkej mi ruku! Nech mne aspoň chvíli
vydechnout.

NE, TY NEVÍŠ

Ne, ty nevíš, jak jsem po tobě toužila. Mluvili na mne. Celá rodina. Vůbec jsem nevnímala, co kdo povídal. Můj synáček se mne pořád cosi ptal. Ale já viděla jen dveře dokořán. Všude jen dveře pro svůj útěk! Dveře a jejich prázdný rám! Kamkoli jsem se obrátila, ten rám mne všude polykal! Můj synáček. . . můj synáček... Vůbec jsem nevnímala, co se ptal..

Ne, ty nevíš, jak jsem po tobě toužila...

A pak jsem utekla a jsem teď s tebou. Ach... kdybych jen neslyšela ten hlas. ..

Nese se z dalek jako vánek z ohraných dětských varhánek. .. Jak ze všech dětských moldánek nejmenší moldánek...

[16J

Už třetí noc nevím, co je spánek. Slyším ten hlas, ten pláč, ten vánek % ohraných dětských varhánek. ..

Co? Tys něco říkal, miláčku?

Už třetí den vůbec nevnímám, co říkáš

[17J

|

VŠECHNO JE PROZRAZENO, JSOU
SPOLU NAPOSLED

On:

Za chvíli zavřou dveře vagónů. Ale ty
neodjížděj! Zůstaň ještě! Vím. Je tu
sychravo. A prší. Ale já ti

dám všechnu, všechnu něhu, kterou
mám! Jen neodjížděj! Jenom zůstaň ještě!
Vždyť tvá pleť je tak hebká. Z motýlího pelu
utkaná. Co až na tebe přijdou s výčtkami a
zloba uhodí tě jako uragán? Co když jak křídlo
motýla, jak chmýří pampelišky roztratíš se mi
pak do modravé výšky? Kam tě pak půjdu
hledat?! Do vody? Do vzduchu? Do nebes?
Řekni! Kam potom za tebou půjdu!?

Nech odjet vlak a neodjížděj dnes.

í18J

Ona:

Ne. Musím odjet. Ano. Tímto vlakem a tímto
deštěm, touto psotou psot. Musím. A věř mi,
že mi je, jako bych vstupovala do rakety,
kterou vystřelují do prázdnot.

Neslyším nic. Jsem docela hluchá. Kde
jsou mé všechny tóny, hlasy,
zpěv? Kdepak je veselá hospůdka
mého
ucha? Mé srdce, kaštan, který
puká?

TV vše jsem svázala do malého uzlíčku a
zanechala v tobě... Sbohem již ...

Jsem nyní prázdná jako dům, když
vyklidí ho před zbouráním.

Už pískají... Dej mi můj kuffík!

A at' to víš:

Ten schodek vagónu je poslední můj
schod. A
konec. Někdy jsem a
jedu do němot.

[20]

PROČ JSI TAK KRÁSNÁ] ^ ^

Proč jsi tak krásná?
Nebud' tak krásná!
Chci, abys byla z masa,
ne ze sluneční záře!
Proč jsi tak krásná?
Kdybys aspoň měla pihy,
abych ti je věčně mohl sbírat s tváře!
Kdybys aspoň trošinku šilhala!
Celý život bych na kolenou
přemlouval to odvrácené oko.
Ale ty j>i krásná!
Ano, jsi ze sluneční záře!
Já však nemohu žít pořád pod tou září!
Já nemohu žít pořád jako na jevišti!
Všechno je na mně vidět!
Každá má škaredost,
každé mě klopýtnutí!
Já nemohu žít pořád pod reflektorem!
Pochop to.
Neplač.
Nemohu s tebou žít.
Jsi příliš krásná.

121)

KDYBYS TAK RADĚJI MLČEL

Nemluv mi o lásce!
Z každého tvého slova slyším,
jak na mne t'uká červotoč.
Mám rád, mám rád, mám rád...
"Vždyť já vím, že tvoje srdce
je omotáno cizí kadeří!
Nelži, že jsou to moje vlasy!
Nevěřím, nevěřím!
Vždyť tvoje slova, to je rákosí a les
a mlhovina, za níž kráčíš v chvatu
s kloboukem do tváře a s tvář
do kabátu. Já tě však vidím! Za všemi
slovy
tě vidím! Já vím, kam jdeš! Já znám ty
dveře! Já znám to jméno na nich! Cítím tu
horečku, co jde ti po těle! Vidím tvé oči, jak se
ohlížeji, plaché a zbabělé...
Mlč, mlč, já
všechno vím!... Ach, kdybys
nemluvil,

že mne máš rád... Kdybys **tak**
raděj mlčel. .. Jak tenkrát. Na
začátku. Kdysi. Tehdy byla němý.
Byls jak medvídek. Nemluvíls o lásce
a byl jsi láska sama, ach, chlapečku
můj, lásko, lásko milovaná. . .
Co? Co zas říkáš?!

Mlč už proboha!!

[22]

[23]

JEDINÁ SLINA VE VLASECH

/mluví muž/

Že žálím bláznivě? Ze to nic není, nějaký
prchavý dotek? Polibek, který zhasne, dřív
nežli zabliká? Musím ti tedy říci něco, co
nevíš: *Jediná slina ve vlasech Venuše*
promění tu sochu Venušinu v pouhý kus
podstavce, jenž nese slinu.

[24]

NECH ROZŽATO

Nech rozžato... prosím tě...
Ať tě vidím.. .
Mám každou noc strach, jestli jsi to ty.

Nezlob se.
Chci se na tebe dívat.
Neumdleně.
Až se mi oči promění
v strnulé kořeny
do tebe zapuštěné.

Bylo to tak smutné mít mnoho mužů. Bylo to
smutnější než poušť Karakum.

Jsem nyní jak ta šílená domácí paní, která po
celý den lucernou si osvětluje dům.

Bojím se i té nejkratší tmy více. Bojím se
vůbec zamžikat.

[25]

Co kdyby, až otevřu oči,
místo tvé hlavy stála na polštáři krysa
a tenký jazýček mi přisouvala ke rtu?
Bojím se nějakého krutého žertu.
Bojím se, abys k ránu nebyl někdo jiný.
Bylo to tak smutné mít mnoho mužů. Nech
dneska světlo celou noc.

ZHASNI

Můj milý,
zhasni,
nedívej se na mne...

Nechci, abys pořád viděl mou
šeredou tvář, tu, kterou už od
kolébky kdosi poručil mi nést.

Tak nést, jak musí nést při
slavnostním marši zajatec pro čísi
smích a zábavu nenáviděnou cizí
zástavu.

Zhasni t

Nedívej se na mne...

NA CO JSEM MYSLEL?

Na co jsem myslel? . . .
Na tvoje drahé nohy, chmýřím pokryté.
Na to, jak jdou.
Jak zapraženy jdou.
Jak třicet let už vlečou
neviditelný vůz.

Co? Že na tom není nic k pláči? Že
přece život? A že synáček?

Ano, já vím. . .
Byl z tvého lůna vystřelen jak z děla. Má lásko,
ale copak tohleto se dělá? Vystřelit člověka a
nechat ho pak
desítky let kroužit, než dopadne a roztříští
se v prach?

Sundej ten úsměv z tváře! Tu blbou
radost někoho, kdo jde a jde a táhne
vůz! Ano, máš pravdu.

128J

Nerozumíme si.
Jsi poslušná jak každá žena.
Jsi voják.
Já jsem muž.

(29J

Chtěla bych odtud
odejít

Chtěla bych odtud odejít.
Někam, kde nejsou krásné ženy
a duchaplní muži, chtěla bych někam,
kde jsou jen obyčejní lidé.

Pojď'. Budou tam pendlovky a **stůl**
a na něm suky veliké jak oči
věrného psa.

Starý muž naleje nám mléko
do dvou hrnků a tichý, smírný
hovor všem čela
ověncí.

Tam se nikdo nebude dívat, jaké mám
nohy a jaké poprsí,
tam se lidé znají jen po svém modrém hlase,
protože hlas je modrý, když jsou lidé prostí,
docela prostí jak děti, jako kůzlátka či psi.

Pojď. Bude **tam** lávka nad potokem **a** dlouhý proud vody, dlouhý a útěšný, protože v tom je velká útěcha, že voda
teče, že miji lávku, břehy, kámen,
vše,
a klidně, bez nářku.
A budou tam Široká luka, do nichž
rozptýlím tu tíhu v prsou, 8 kterou jsem
nevěděla
co počít, **a** byla jsem pak zlá, až
začali říkat,
že se mstím za to, že stárnu **a** že
nejsem hezká.
Pojď. Bude tam malé nádraží se svlačci
v bedničkách **a** starý výpravčí, jenž
bude troubiti
na dětskou trumpetu, **a** v dálce v
áček-vlak podobný
pojízdnému tlukoucímu srdci. A hvězdy,
miláčku, hvězdy tam **vůbec**
nebudou, „•

místo hvězd tam budou holoubci,
protože tys říkal, že nemáš rád
hvězdy, ty kameny
chladnoucí v prázdnotách, ale že
máš rád holoubky, a já chci,
abys tam šel se mnou, alespoň tam abys
šel se mnou, když **jsi**
se mnou nikdy nikam nešel.

Pojď.

Situace

RŮŽE

Vždy jsem se tě bál potkávat
a vyhýbal jsem se ti.
Možná, že jedenkrát
přece však potkáme se.
Snad.

Uprostřed ulice
zůstanem stát.
Uprostřed ulice
strneme
hlava u hlavy.
V té chvíli auta i chodci,
celý život,
vše na chvíli se zastaví...

... A tu jak přehluboká studna
porozčepí se oči tvé. A v hluboké té
studni u dna uvidím ležet rudou růží,
touživou, živou, tklivou růží, i pod
vodou ztracenou.

Kdo je ta růže, bože můj!
Vypravuj o ni, vypravuji

„Ta růže dát se chtěla všem.
Táhnout jak vůně všemi muži a v
mužích chutnat celou zem.

Což-po smrt, to umí každý
rozplynouti se do síra. Ale ta růže
toužívá chtěla to umět za živa. A
nazvali ji číškou jedu a nazvali ji
Sodomou. A leží nyní zahrozená,
leží jak kámen pod vodou.

Přece však ostny bodavými
pokaždé v sobě ucítím ji když někdo
vodu studně mé očima svýma
rozhme..”

• • Tu auta zatroubí,
pohnou se chodci,
život opět uchopí své opratě.

[40]

I "ty budeš muset **jít**,
za tím, jenž čeká tě.
I já budu muset jít
za tou, co na mne čeká*
Vytrhnu se z tvých očí
pln velké závratě.
Leč obraz růže, růže té
v hlubině studny zakleté,
leč obraz růže, růže té
každou noc ve mně všemi **plátky**
a všemi ostny rozkvete.

[41]

I A TEHDY POTKALO JANA
DĚVČÁTKO A TÁZALO SE HO. . .

I ... *Stojí Jano pri potoce, eja hoj, *
umývá si z krvi ruce, bože mojí... \ ...
Nebyla to holubička, eja hoj! | než to byla
frájiřečka, bože máj! ... Z moravské lidové
balady

' Co s takovým?"

Í42J

„Každý cíp času jsem
křečovitě svíral a
prosil, prosil, ať mi
neumírá.

Láska mizí nebo stárne. Co
by jiného.
A tak jsem si přidržel nožem, co
mi chtělo uběhnout."

„Což, Janíčku, a sám
neodlétáš?"

„I já odlétám. I já si mizím. Jen
smrt, jak vidíš, smrt, jen ta je
stálá."

„Ta neodlétá?"

„Ne."

„A tož ti, Janíčku, že su
tak dobrá, přeju smrt.

1431

Až potkám žandáry, co
pro tě půjdou, řeknu
jim: Andělci,

on na vás čeká, rukama
čeká, prázdnýma
rukama.

A oni řeknou: Děvčátko,
jestli nás čeká, to dávno
utekl.

A já jim řeknu: Kampak
by utekl, kdo prchá
útěku?

Kterýma nohama utěci
vlastním nohám?"

/1946/

144}

PAST

Večer si lehne ke své ženě a všechno,
všechno odhodí. A všechno, všechno
zapomene. Spadne do ní jak do vody.
Tou vodou se pak dolů žene, jak
chtěl by dohmatat se dna. Vše
odhodí, vše zapomene a potom usíná.

Když se pak ráno vzbudí, vidí:
špinavé, žluté slunko venku, pod
stolem boty pohozené, na židli
podprsenku a vedle sebe, plnou
masa a plnou kůže, plnou pórů, svou
ženu, bezvarou a spící, podobnou
meteoru, který mu jednoho dne
dávno z neznáma do osudu spadl a o
něžž bude celý život padat a
klopýtat.

145)

Vstává a rychle obléká se.
Rychle a tiše. Po špičkách.
Má strach, aby se nevzbudila.
Z vlhkého polibku má strach.
Zamyká dveře, běží k vratům,
odmyká vrata, běží dál, jak by mu
kdosi páčil patu, jak před čímsi by
utíkal. Píchačka, šatna, pult a spisy,
polévka, schůze, marná pře a zase
nazpět: pult a spisy, a večer tmou to
uzavře.

Pak běží zase dolů k vratům, z úřadu
 pryč a pryč a dál. Jak by mu kdosi páčil
patu. Jak před čímsi by utíkal.

Tak s potem na čele se vžene do svého bytu
v suterénu. Tam ve své ženě zapomene I
na život, na svět — na svou ženu.

I

(46]

ZPOVĚĎ OSAMĚLÉHO MUŽE

Naposled u tebe jsem.
Tak říkala mi to.
Naposled u tebe jsem.
Všechno je rozbito.
Jsou děti. Manžel. Svědomí.
Rozvrát, co sejeme,
nesklídíme jen my.
Tmu před očima měla.
Naposled, říkala.
A když pak odcházela,
tak slzu zadržela
a jenom kročejemi
plakala, plakala.

Večerní ulicí
se dlouze vzdalovala.
Zdálo se mi, že nejde*
že spíš padá.
Že vypadla z mých vrat
jak z okna sebevrah.

[471

Míjel ji plot a plot a práh a
práh a byla čím dál menší, až
byla úplně malá. Malá jak list.
Jak bod. Stále se vzdalovala.

A já jsem náhle chápal, že její
život není než věčné
odcházení. Tak jako žlutý list s
haluze odchází, odchází do
větru, do prachu, do sazí, tak
ona odchází, odchází mnoho
let, kamsi zpět odchází poslepu
nazpaměť. ...

Na srdci měl jsem kámen
a před očima mrak.
Chtěl jsem ji volat zpátky.

[48]

Bylo to marné však. Spolu s
ní žít nesmím. Bez ní také
ne. Miluji ji stále. Ji. A jinou
ne. Půjdu tedy za ní. Bez ní,
za ní, sám. Půjdu za ní, i
když — se jí nedočkám.

Tak odešel jsem za ní ještě
tentýž den. Odešla samotná,
šel jsem též samoten. Prece
však jsem jí blízko a jsem jí
pro útěchu, jsme oba na
cestě, oba dva na útěku, na
cestě od lásky, od štěstí, od
mládí, pod klenbou
skřivánek, oblaků, volání,

149)

p«d klenbou života, ve
kterém žijem sami, na
stejně silnici, a přece bez
setkání.

Odešla samotná.
Já samoten jdu za ní.

150)

STÁRNUTÍ

Se stromů listí padá
a je to,
jak s člověka když opadává
jeho velké léto.

Trčí pak strom

Až na kost sám

Zlatě

podestlán

A větve musí držet vzhůru jak před nabitým
kulometem. Nesmí si už k ústům zvednout
ani jeden jediný list ozlacený velkým létem.

[511

INFARKT

Šel jsem parkem se svou ženou a náhle
jsem ucítil u srdce bolest. Rozhlédl
jsem se
a s úžasem vidím, jak kolem dokola
opadávají stromy,
jak prší kaštiny, listí, jak padá jehličí z
lesů
a lesy z krajin, krajiny ze země a hvězdy z
vesmíru. ,
Taktak že jsem v tom závratném
kroužení
a padání nahmatal ještě pevnou lavičku.
Usedli jsme na ní a já jsem řekl: „Vidíš, jak
všechno opadává?*" A žena řekla: „Nevidím, že by
něco opadávalo. Stromy jsou
zelené a nebe modré. Všechno je na
svém
místě.*"

152) #■

A tehdy jsem pochopil, že už na mne
došlo. „Už na mne došlo," říkám své
ženě. Ale ona se rozpovídala a začala mi
(už potolikátě) vyčítat, že jsem před lety
zapomněl na její narozeniny.
Ano. Je to pravda.
Zapomněl.
A vůbec jsem celý život žil vedle ní jak věc
vedle věci. A je už pozdě.
V moderním věku smrt
střílí z voleje. Můj strýček dostal
mrtvici, když se díval na hokej v
televizi.
Odejdemo, jak odcházíme z domu pro
mléko.
Aniž po sobě spálíme milostnou
korespondenci, aniž
potěžíkáme celý svůj život v
dlaních, aniž ho
zvážíme a
skropíme slzama.

í53J

Chytil jsem se za srdce.
„Co je ti?“ zadívala se na mne.
Už léta jsem nevnímál ty oči. Žili
jsme mňejice. Pomíjiví mĳeli jsme mĳivé.
Ach bože, dívala se na mne!... A
potom dvakrát rychle šlehla křídly
její víčka a já jsem viděl dva polekané
ptáky,
jak vzlétají. A slyšel křik plný hrůzy.
Ucítíl jsem
měkkou zem pokrytou listím a u srdce
divné štěstí,
že je tma a že vysoko se třepotají dva
vylekaní
křičící ptáci nad prázdným vesmírem,
jenž opadal.

Voják Urban

/docela prostá balada/

IMJ

Na niti každý voják visí. Drží ho na
ní ruce čísi. Drží ho ruce jeho ženy.
Když ho ty ruce upustí, tu voják
vykřikne a padá a padá dlouhou
propastí. Tak padá dny a dny a
týdny, tak padá, až se rozbije. Pak po
kasárnách ticho je. Umlkne
přikázaný zpěv. Na dlažbu dvora
sypou písek a zametají krev.

157]

Vojín, o němž vám vypravuji a jenž se
Urban jmenuje,
je právě nyní vprostřed pádu.
Jak padající kámen je.
Ten hoch má doma kamaráda.
A dopis dostal od něho.
V tom dlouhém dopisu je psáno:
— Tvá Maří má teď jiného. —
Vojenské dny a dny a týdny jsou jako
šachta bezedná. A v každém poschodí té
šachty psáno je barvičkou — tou na rty -
— Tvá Maří jiného teď má.

Zpěv, který jindy potěšil by, jen
mrazí, je-li přikázán. Pochoduje se.
Urban zpívá a je v té písni velmi sám.
Půl roku nebyl u své ženy. Všimne si
ho už kapitán? Kapitán v myšlenkách
je jinde. Hledí jak ze zdi prázdný
rám. Urban se bojí kapitána. Urban je
chlapec z vesnice. Tak pochoduje,
cvičí, střílí, snaží se ze všech nejvíce.
Dnes budou dávat dovolenky.
Všimne si ho už kapitán? Však
kapitán se na něj dívá jak ze zdi
slepý, prázdný rám.

[59]

Vojín, o němž vám vypravuji
a jenž se Urban jmenuje,
je na samém už konci pádu.
Je večer a on na dvůr jde.
Zastaví se. Pak pušku zvedá
a dívá se jí do hlavně.
Jak by v té hlavní cosi hledal,
co nikde jinde nenajde.
Vidí v té hlavní tvář své ženy,
jak na dně studny vidí ji.
Pak zvolna, klidně, bez zachvění
pušku nabíjí.

[60]

Dnes po kasárnách ticho je.
Dnes zakázán je zpěv. Na
dlažbu dvora sypou písek a
zametají krev.

(611

NA NOC

Na noc se zamyká branka u zahrádky.
Na noc se dveře zaklápí.
Na noc si sedmikráska bělostnými
plátky hlavičku
obejme a spí.

Na noc si vyjdeme do polí k olšinám.
— " Svět bude utichlý a otevře se nám
jak velký prázdný dům, do kterého se
nastěhovat máme.

Až lehnem do trávy a až mne obejměš, tehdy
ten velký dům, jenž nazývá se svět, tehdy ten
velký dům se s námi bude chvět.

Ale pak až poslední blesk zhasne a
dozní ve tvém těle, uvidíš náhle nad
hlavou nebe tak blízké, rozněžnělé,

165]

že nebude to nebe ani, jako spíš strom,
který se nízko nad nás sklání, hvězdami
obsypáný strom.

A tmavé obzory, jež kolem nás se
zamykají, to budou jen stíny tvých
zaklápějících
se fas.

Usneme ve světě. A
vesmír usne v nás.

BLOUZNĚNÍ

Motala se mi hlava. Kde to
jsem?... Ach ano: polní cesta v
žlutý podvečer. Z mezí vlály bílé
praporky suchopýru, ukazující
směr.

Potom se náhle všechno ztratilo v
lukách. Dokola byla tráva, bez
konce tráva jen. Nebylo cest,
nebylo mezí. Zaskočen jsem tam
stál. Jen širošířý prostor mne
objímal.

Stál jsem.
A celá krajina teď zněla!
Všude tu žasl tichý verš:
— Celá jsem se ti otevřela.
Co chceš? Co ještě chceš? _____

[67]

A jiný hlas hned odpovídal zmámen té,
která se tak otvírá:
— Jen pod hlavičku kámen.
Chci umírat. —

Umlkly verše a já stál. Dokola pulsovala
zem. A tu jsem vykřikl a hlasitě se ptal:
— Kde jste kdo? Mluvte!
Kde to jsem? —

A tehdy
zblizoučka, zblízka se ozval
tvůj hlas:
— Hlupáčku,
kde bys byl.
Ta krajina se ti jen zdá. Ta
krajina jsem přece já. Já, která
se ti do šířá otvírá.
Zabloudils ve mně? Nevíš
kudy kam?

[681

Tak bloudi, bloudi jen!
Bloudi v mém světě
tam a sem! Hýčkám tě,
chovám, houpu si tě. ..
Můj hlupáčku.. . Mé
nemluvně... Mé dítě...

[69]

PRVNÍ VARIACE NA SMRT

Nikdy jsem nenašla odvahu tě tížit, lásko
má.
Nikdy bych nenašla odvahu zemřít
před tvýma očima...

Až pro mne přijde smrt
a bude už těsně před prahem,
vezmu kytici, kterou jsi mi dal
k svátku, a skrývajíc za ní své
polekané oči, řeknu jakoby nic, že jdu jen
tak, jen tak na chvíli ven.

Vyjdu.
Smrt mne obejmě
u jasmínu, jenž kvete
na konci zahrady.
Ty nebudeš nic tušit.
Budeš si doma pohvizdávat
z lenošné letní nálady.

[70]

Nebudeš tušit,
že já,
tvář přikrytu tvou kyticí,
ležím pod jasmínem,
z něhož květ za květem padá.
Nebudeš tušit,
jak celý můj vesmír,
v němž sluncem byl jsi mi i zornicí,
už rozplývá se tiše po zahradách...

Nikdy jsem nenašla odvahu tě tížit, lásko
má.
Nikdy bych nenašla odvahu zemřít
před tvýma očima.

/1951/

1711

DRUHÁ VARIACE NA SMRT

Toho dne
kopce nad Svratkou byly modřejší
než jindy. V jejich stěně se zvolna
otvíralo okno. Když se otevřelo dokořán,
vypadl z něho kapesník i hřeben a ustřížená
kadeř.

Pod kopci kouře stoupaly z polí,
tak jako stoupá smutek z duše člověka.
Dálka se do mlh zakrývala,
jak by se styděla, že je tak daleká.

Tehdy jsem náhle uviděl v okně kopce
tebe. Stála jsi tam a volala, zoufale volala
a svlékala bolestné kusy po kuse svůj
šat, sukni a halenku, punčochy, hedvábí,

[72]

to všechno jsi odhazovala z okna, i svoje vlasy
stříh a las a odhazovala*, až stálas v okně
kopce nahá, docela nahá a opuštěná vším.

Rozběhl jsem se za tebou,
ale čím víc jsem se blížil,
tím víc se kopec zvedal do výše a rostl,
unášel mi tě vzhůru do oblak
a já jsem běžel výš a výš za tebou,
za tvým úzkostným křikem,
protože jsem věděl,
že takto přichází smrt.

Nakonec jsem padl zemdlen tváří
na zem. Věděl jsem, že už
nejsi, že nejsi než dálka daleká.

Hluboko pode mnou stoupaly kouře
z polí, tak jako stoupá smutek z duše
člověka.

[73]

J TŘETÍ VARIACE NA SMRT

Byl jsem sám. Bez tebe. Korouhve
soumraku
v truchlivém obřadu padaly na řeku.
Bylo to v krajině, kterou jsem
, nepoznával.
I Pér domků, tyče, trať a řeka velmi
tmavá
B vyhlitým olejem, který z té řeky civěl
i duhovým pohledem, zeleně, modře,
i divně.
Pár domků, tyče, trať a vlak do toho
hvízdal,
I hvízdal tak zoufale, že všechna ptačí
f hnízda
padala se stromů hrůzou a úžasem, že není
domova, že cizí je nám zem, že je jen samota a
lásky není, není, že je jen most a trať, řeka a
odcházení...

A tehdy zaslechl jsem zdaleka tvůj hlas.

Í74J

Hedvábně, tenounce a teskně volalas. Ten
hlas byl verunka, posliček-
-otakárek, paprsek domova, který sem
zbloudil
z dále. Dal jsem se do běhu, kam volal
mne
ten hlas. Dva kroky přede mnou utíkal
atlet —
čas.

Dva kroky přede mnou a já dva kroky
za ním. A tak jsme běželi. Pořád a bez
ustání. Avšak tak hedvábně a teskně zněl
tvůj hlas, že zrychlil jsem svůj běh a
předběhl
jsem čas. Předběh jsem den a noc a rok a
další
den, běžel jsem lehounce, jak z
těla
vysvlečen, čas za mnou vrávorál, daleko
zůstal
vzadu,

[75]

předběh jsem budoucí pohřby svých
kamarádů, viděl jsem vojáčky v hlohové
aleji, kterak se bez květů k milenkám vrací,
vojácci poslední armády rozpuštěné, touha jim
rychlí krok, touha je domů
žene! Já běžím za nimi! Mne touha žene
víc! A už je předbíhám! Kouř prachu
ze silnic **mne** halí jako plášť, plášť
největšího
běžce, jenž předběhl i čas a běží stejně
lehce pod stromořadím let jak pod alejí živ.
Viděl jsem paláce nádhernější než dřív a v očích
člověka neznámou kdysi
něhu. A přece jen jsem byl nešťasten ve
svém
běhu! Něco mi chybělo! To ty mi chybělas!
Tesklivě, jímavě, hedvábně zněl tvůj hlas...

175J

Jak vystřelený žal já letěl za ním dál světem,
kde nikdo už, nikdo už
nestýskal, kde smála se i noc a všechen
stesk a **žal** k hvězdám a oblakům se vzhůru
stěhoval. Kdekeré planetě, libezné,
hvězdné
běhně se znechutilo ted' smutně a
stejněměrně utíkat po nebi v zoufalé prázdnotě.
To raděj změnit se v světlušku na
plotě! To raděj změnit se v
plamínek
cigarety! Tak v běhu viděl jsem, jak celé
hvězdné
světy prchají ze samoty a zemi
obklopují, tu naši teplou zem, kde vůně
lesů
plují.

Co chvíli některá vesmírná poběhlice skočila na
zemí a vběhla do ulice a zářila pak v ní a
přezářila ženy, že i ty slepé zdi se po ní ohlížely.

177J

Ano, i já jsem se ohlížel s úžasem, jak
měla jedna z nich měsíček za
pasem! Přec však jsem smutný byl... To
ty
mi chybělas... Tesklivě, hedvábně,
prostince zněl tvůj
hlas...

Dál za ním běžel jsem jak vystřelený
sten, jak bílé patníky míjel jsem za dnem
den, běžel jsem lehounce a skoro
nadnášen, až náhle spatřil jsem — a bylo to jak
sen — plůtek a zahrádku, jabloně a v
nich
dům. Stanul jsem. V srdci tlak a v
hlavě
těžký šum.

Ach... odkud to jen znám?...
Ten plůtek s jirínami, zahrada... jabloně... a
domek, milý,
známý...

178)

Odkud to všechno znám? Kdy jsem
v tom domku žil? A ze sna znám-li ho,
tak kdy jsem **ten**
sen snil? Strčil jsem do branky.
Dobrácky
zavrzala. A dál až ke vratům mne stará
cesta
zvala.

Vešel jsem. V předsíni voněla jablka. A byl
tam klid. Jen z dálky, zhluboka tikały
pendlovky jak dobré, věrné
srdce. Jen zvolna šel jsem dál jakousi
tíhou
drcen. A tehdy zblizoučka jsem zaslechl
tvůj
hlas! Kousíček přede mnou na loži
leželas. Však běda! Čas se mstil. Bylas už
staříčká. Šedivá... vrásčitá...
Kůže
a kostička...

179)

Však ač tak staříčka, přec bylas ještě
žena! Ba dívka! dívenka v té ženě
utopená! Ač na tři čtvrtě smrt, přece ses
usmívala! Nemocná, vrásčitá a přece
něžně malá jak list, jak uschlý list, list, listek
na potoku. . . Ač na tři čtvrtě smrt, přece jsi
vztáhla ruku!

A tehdy cítil jsem, jak se mi v celém
těle opojně rozlévá závrtné štěstí vřelé,
jak nemohu už dál, jak padám, nemám
sílu, jak toto chudé lože je rodný břeh,
můj cíl, má radost a můj
konec...

[80]

Malý slovník naučný

MALÍČEK

Tvůj malíček je maličký. Ve škole
v první lavici sedá. Nic neumí,
všechno poplete. A je neposedá.

A přece: Když zuřím na svět a syět
si udobřit mne chce, posílá za
mnou svého Malička jako vyslance.

[83]

PIHA

Nádherná piha po tváři
ti pluje! Ach ne, ach
ne. . . To tvoje krása
zlatý talíř nad krám
vyvěšuje.

[84]

MYŠLENKY

Tvé myšlenky jsou dobrodružné děti,
jež rozprchnou se
bůhvíkam.

Já jak bláznivá chůva po
druhé straně plotu za nimi
marně utíkám.

185)

VÍČKA

/nejdřív otevřená, potom zavřená/

Přišel jsem.

V tvých očích bylo jako na tržišti. Věci a lidé.
Zmatek. Těkání. Stál jsem v tvých víčkách jako
u brány, tak trochu v rozpacích a bezbranný.

Odešel jsem.

A ty jsi za mnou víčka uzavřela. Teď jsem
už v tobě jen já sám. Obývám všechny
pokoje tvého těla. Rozkazuji tvým
myšlenkám.

186)

SLINY

Tvá ústa jsou dnes studna vzdálená. Ze
studně tě
naberte, ptáci, sliny do zobáčku a
přileťte!

Přileťte s tou zázračnou vodou,
sám tu spím.

Já se tou vodou ve snu
opiji.

[87]

Ukolébavka,
kterou *zpívá žena*
svému muži

Spi, miláčku. Vždyť naše láska je
velký jabloňový sad. Zde dřevo
stromů tiše praská, zde se ti bude
sladce spát. Spi, miláčku. To, co
bys žil, v mé náruči se stává snem.
Nad čím bys ruce zalomil, spatříš
jak pod zamženým sklem.

Velikou schůzi nech si zdát.
Z pódia kdosi dlouho hřímá.
Obviňuji tě. Musíš vstát.
Jsi nyní terč a pod očima
jak terč i černé kruhy máš.
Bráníš se: — Co jsem udělal?
Ať svědčí o mně, kdo mne znal! —
Přítel, jež od dětství už znáš,
hledí však cize, studeně
jak ze zdi okno zazděné.
Tu zradu nech si sladce zdát a neboj
se, to jenom sad vypráví ti své divné
zkazky

Jen spi. Ty nemusíš se bát. Jsi v
náručí mé širé lásky.

A jedno léto nech si zdát a dláždění, po
kterém kráčí průvod, jenž vyšel ze tvých
vrat a k slunné zahradě se stáčí. Zvoneček
ještě zaklínká, zvoneček ještě zavzpomíná.
V té rakvi je tvá maminka a na všechno už
padá hlína.

Spi, miláčku. To, co bys žil, to u mne
prosníš jen jak sen. Nad čím bys ruce
zalomil, uvidíš pod zamženým sklem. To
já jsem to sklo zadýchala, aby se ti i rakev
zdála jen jako skříňka, člun či mráček,
krabička kostek z dětských hraček.

„Krabička kostek?... Ano... Snad...”

[921

Miláčku, nemluv. Musíš spát.

A cizí ženu nech si zdát. Bláznivě
začals ji mít rád. Nech si zdát pokoj
v hotelu, v něm lože, svoji nevěru,
pak perón, rozmazaná ústa, oči, jež
vlaků nevěří, a život, co ti po ní
zůstal jak dlouhá chodba bez dveří.

Tu ženu nech si sladce zdát a
neboj se, to jenom sad vypráví ti
své divné zkazky. Jen spi. Ty
nemusíš se bát. Jsi v náručí mé
širé lásky.

A ještě stáří nech si zdát. Stůl,
lože, oprýskané okno, E něhož je
vidět sloup a drát a bledé nebe
jako oko, které se dívá bez
mrknutí na poslední tvá tichá
hnutí.

193]

Spi, miláčku. To, co bys žil, to u
mne prosníš jen jak sen. Nad čím
bys ruce zalomil, uvidíš pod
zamženým sklem.

„To tys mi to sklo zadýchala.”

Aby i smrt se zdála malá.

„Jaks ale viděla svět ty?! Dvojnásob
všechno prožívala! Svoje i moje!
Všechno sama! Můj bože, všechno
neslas ty!”

Dvojnásob?... Sama?... Ano.

Snad... Miláčku, nemluv. Musíš
spát.

*Kromě několika výjimek (označených v textu
datem) pocházejí básně Monologi z let 1954—
1959.*

M.K.

OBSAH

Být básníkem 7

Monology

Touha po spánku 11
Nedotýkej se mne 13
Bojím se tvé lásky 15
Ne, ty nevíš 16
Všechno je prozrazeno, jsou spolu
naposled 18 *Proč jsi tak krásná*
21 Kdybys tak raději mlčel 22 *Jediná*
slína ve vlasech Venuše 24 *Nech*
rozžato 25 *Zhasni* 27 *Na co jsem*
myslel? 28

Chtěla bych odtud odejít 33

Situace

Růže 39
A tehdy potkalo Jana děvčátko
a távalo se ho... 42
Past 45
Zpověď osamělého muže 47
Stárnutí 51 *Infarkt* 52

Voják Urban 57

Blouznění

Na noc 65
Blouznění 67
První variace na smrt 70
Druhá variace na smrt 72
Třetí variace na smrt 74

Malý slovník naučný

Malíček 83
Piha 84
Myslenky 85
Vička 86 **Sliny**
87

Ukolébavka, kterou zpívá žena
svému muži 91